Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (üheksas koda)

16. aprill 2015 *

Eelotsusetaotlus — Riigiabi — Mõiste — EÜ artikli 87 lõige 1 — Krediidiasutusele antud eelised — Avalike teenuste osutamise kohustusega äriühing — Olemasolev abi ja uus abi — EÜ artikli 88 lõige 3 — Liikmesriigi kohtu pädevus

Kohtuasjas C-690/13,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Monomeles Efeteio Thrakis'e (Kreeka) 18. novembri 2013. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 27. detsembril 2013, menetluses

Trapeza Eurobank Ergasias AE

versus

Agrotiki Trapeza tis Ellados AE (ATE),

Pavlos Sidiropoulos,

EUROOPA KOHUS (üheksas koda),

koosseisus: koja president K. Jürimäe, kohtunikud J. Malenovský (ettekandja) ja A. Prechal,

kohtujurist: N. Wahl,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— Trapeza Eurobank Ergasias AE, esindajad: *dikigoros* A. Mitsibouna ja *dikigoros* E. Katsigianni,

— Agrotiki Trapeza tis Ellados AE (ATE), esindaja: *dikigoros* E. Bourtzalas ja *dikigoros* M. Fefes,

— Kreeka valitsus, esindajad: G. Skiani ja M. Germani,

— Euroopa Komisjon, esindajad: L. Flynn ja I. Zervas,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: kreeka.

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab EÜ artikli 87 lõike 1 ja EÜ artikli 88 lõike 3 viimase lause tõlgendamist.

2 Taotlus esitati Trapeza Eurobank Ergasias AE (edaspidi „Eurobank”) ning Agrotiki Trapeza tis Ellados AE (Kreeka Põllumajanduspank AS) (edaspidi „ATE”) ja P. Sidiropoulose vahelise kohtuvaidluse raames, mille ese on ATE poolt P. Sidiropoulosele kuuluvale kinnisasjale hüpoteegi seadmise kehtivus.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määruse (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad [EÜ artikli 88] kohaldamiseks, (EÜT L 83, lk 1; ELT eriväljaanne 08/01, lk 339) artikli 1 punktides b, c ja f on ette nähtud:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

b) olemasolev abi:

i) […] igasugune abi, mis enne asutamislepingu jõustumist oli olemas vastavates liikmesriikides, see tähendab abikavad ja individuaalne abi, mis kehtisid enne ja mida kohaldatakse ka pärast asutamislepingu jõustumist;

[…]

iv) abi, mida peetakse olemasolevaks abiks vastavalt artiklile 15;

[…]

c) uus abi – kogu abi, […] mis ei ole olemasolev abi, sealhulgas olemasoleva abi muudatused;

[…]

f) ebaseaduslik abi – uus abi, mis on kehtestatud vastuolus [EÜ artikliga 88]”.

4 Määruse artiklis 3 on täpsustatud:

„Vastavalt artikli 2 lõikele 1 ei kehtestata seda abi, millest tuleb teatada, enne kui komisjon on teinud või kui loetakse, et ta on teinud sellist abi lubava otsuse.”

5 Määruse artikkel 15 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Komisjonil on õigus abi tagasi nõuda kümne aasta jooksul.

2. Tähtaja kulg algab päevast, mil abisaajale antakse ebaseaduslikku abi kas individuaalse abina või abikava raames. […]

3. Abi, mille suhtes aegumistähtaeg on möödunud, loetakse olemasolevaks abiks.”

6 Komisjoni 21. aprilli 2004. aasta määruse (EÜ) nr 794/2004, millega rakendatakse määrust nr 659/1999 (ELT L 140, lk 1; ELT eriväljaanne 08/04, lk 3) artikli 4 lõike 1 kohaselt:

„[…] olemasoleva toetuse muudatus [tähendab] mis tahes muutust, välja arvatud puhtalt formaalsed või halduslikud muudatused, mis ei mõjuta toetusmeetme ühisturule vastavuse hindamist. […]"

Kreeka õigus

7 ATE loodi seaduse nr 4332/1929 (*Fillo efimeridos tis kiverniseos*, edaspidi „*FEK*", A' 283, 16.8.1929) alusel. Selle seaduse artikli 1 lõikes 1 on sätestatud:

„Käesolevaga asutatakse üldistes huvides toimiv sõltumatu pank, asukohaga Ateenas, ärinimega „[ATE]", mille eesmärk on põllumajanduslaenu andmine mis tahes kujul, kooperatiivide toetamine ning üldiselt põllumajandusega tegelemise ja sellega seotud tehingute tingimuste parandamine."

8 Põllumajanduslaenu andmisega kaasnevate riskide hajutamiseks andsid selle seaduse artikkel 12 ja artikli 13 lõige 1 ATE-le erilised eelised (edaspidi „põhikohtuasjas vaidlusalused eelised"), eelkõige:

— õiguse seada hüpoteek oma võlgnike – põllumajandusettevõtjate või sarnase tegevusega tegelevate muude isikute – kinnisasjadele, ilma et ta peaks nende isikutega sõlmima hüpoteegi seadmise lepingu;

— õiguse nõuda sundtäitmist eraõigusliku lihtkirjaliku dokumendi alusel nagu laenudokument, mis kujutab endast täitedokumenti, ja

— vabastuse kõikidest hüpoteegi seadmisega ja sundtäitmisega seotud tasudest ja lõivudest.

9 Aastal 1987 laiendati ATE tegevusala kogu pangandussektori tegevusele.

10 Seaduse nr 1914/1990 (*FEK* A' 178, 17.12.1990) artikli 26 lõigete 1 ja 4 kohaselt:

„[ATE] kujundatakse ümber aktsiaseltsiks alates hetkest, mil vastavalt aktsiaseltse reguleerivatele kehtivatele sätetele avaldatakse valitsuse ametlikes teadaannetes aktsiaseltside kohta tema uus põhikiri, mis on koostatud kuue kuu jooksul alates käesoleva seaduse avaldamisest pangana tegutsevaid aktsiaseltse käsitlevate sätete alusel ning mis kiidetakse heaks rahandus- ja põllumajandusministri ühise otsusega.

[…]

Kõik [ATE-d] puudutavad erisätted, eriti need, mis on seotud tema materiaal- ja menetlusõiguslike eelistega, maksu- ja muude vabastustega ning dokumentidega, millest tulenevad tema nõuded ja nõuete tagatised, ning sätted, mis puudutavad üldiselt teda ennast õiguste ja kohustuse subjektina, jäävad kehtima ja neid kohaldatakse muutumatul kujul […]."

Põhikohtuasja asjaolud ja eelotsuse küsimused

11 ATE ja P. Sidiropoulos sõlmisid 2001. aastal laenulepingu ja 2003. aastal krediidi avamise lepingu, et toetada viimase põllumajanduslikku tegevust. Nõuete tagamiseks seadis ATE pärast lepingute sõlmimist võlgniku põllumajandusmaale hüpoteegi.

12 Eurobank, mis on aktsiaseltsi vormis asutatud pank, oli samuti P. Sidiropoulose võlausaldaja. Sellele tuginedes esitas Eurobank Eirinodikeio Dramas'ele (Dráma väikese rahalise väärtusega kohtuasju lahendav kohtunik) maksekäsu kiirmenetluse avalduse, mis rahuldati.

13 Sellele maksekäsule tuginedes taotles Eurobank sundtäitmise algatamist P. Sidiropoulose põllumajandusmaa suhtes. Täitemenetluse käigus andsid endast teada teised võlausaldajad, kelle hulgas oli ka ATE, kes on tänu hüpoteegile võlausaldajana eelisjärjekohal. Maa müügihind oli madalam sellest summast, mille ulatuses oli ATE-l nõudeid, ja kuna Eurobank ei olnud võlausaldajana eelisjärjekohal, ei rahuldatud tema laenulepingust tulenevat nõuet.

14 Eurobank vaidlustas Monomeles Protodikeio Dramas'es (Dráma esimese astme kohus, kohtukoosseis: ainuisikuline kohtunik) ATE-le võlausaldajate nimekirjas antud järjekoha, väites, et ATE seatud hüpoteek oli vastuolus EÜ artikliga 87, mistõttu tuleb tuvastada selle tühisus. Nimetatud kohus jättis hagi rahuldamata.

15 Eurobank kaebas selle otsuse edasi Monomeles Efeteio Thrakis'ele (Traakia apellatsioonikohus), kes otsustas menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. a) Kas [ATE-le] seaduse nr 4332/1929 artikliga 12 ja artikli 13 lõikega 1 [koostoimes seaduse] nr 1914/1990 artikli 26 lõikega 1 antud materiaal- ja menetlusõiguslikud eelised kuuluvad [EÜ artikli 87 lõike 1] kohaldamisalasse?

b) Kas see piirang on kohaldatav ka siis, kui asuda seisukohale, et ATE jätkab vastavalt oma põhikirjale tegutsemist „üldistes huvides"?

2. Kui vastus esimese küsimuse punktidele a ja b on jaatav, siis kas Kreeka Vabariik on kohustatud järgima [EÜ artikli 88 lõikes 3] ette nähtud menetlust, et vaidlusalused eelised jääksid kehtima?

3. Kas käesolevas asjas tuleks apellatsioonikohtul seaduse nr 4332/1929 artikkel 12 ja artikli 13 lõige 1 kohaldamata jätta, kuna need võivad olla vastuolus [EÜ artikli 87 lõikega 1] ja [EÜ artikli 88 lõikega 3]?"

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimese küsimuse punkt a

16 Esimese küsimuse punktiga a soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas EÜ artikli 87 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selle kohaldamisalasse kuuluvad sellised pangale antud eelised nagu õigus seada ühepoolselt hüpoteek põllumajandusettevõtjatele või sarnase tegevusega tegelevatele muudele isikutele kuuluvatele kinnisasjadele, õigus nõuda sundtäitmist eraõigusliku lihtkirjaliku dokumendi alusel ja vabastus kõikidest hüpoteegi seadmise ja sundtäitmisega seotud tasudest ja lõivudest.

17 Väljakujunenud kohtupraktikast nähtub, et meetme kuulumiseks riigiabina EÜ artikli 87 lõike 1 kohaldamisalasse peab esiteks olema tegemist riigi sekkumise või vähemalt riigi ressurssidega, teiseks peab sekkumine kahjustama liikmesriikidevahelist kaubandust, kolmandaks peab see andma abisaajatele eelise ja neljandaks peab see kahjustama või ähvardama kahjustada konkurentsi ning kõik need tingimused peavad olema ühekorraga täidetud (vt eelkõige kohtuotsus komisjon *vs.* Deutsche Post, C-399/08 P, EU:C:2010:481, punktid 38 ja 39 ning seal viidatud kohtupraktika).

18 Mis puudutab kõigepealt tingimust, et tegemist peab olema riigi sekkumise või vähemalt riigi ressurssidega, siis tuleb meenutada, et üksnes neid eeliseid, mis on antud otse või kaudselt riigi ressurssidest või mis kujutavad endast riigile lisakohustust, saab pidada abiks EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses. Nimelt tuleneb selle sätte sõnastusest enesest ja EÜ artiklis 88 kehtestatud menetlussätetest, et muudest kui riigi ressurssidest antud eelised ei kuulu kõnealuste sätete kohaldamisalasse (kohtuotsus Bouygues ja Bouygues Télécom *vs*. komisjon jt ja komisjon *vs*. Prantsusmaa jt, C-399/10 P ja C-401/10 P, EU:C:2013:175, punkt 99 ja seal viidatud kohtupraktika).

19 Selleks, et kindlaks teha, kas kasusaajale antud eelis koormab riigieelarvet, tuleb vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale kontrollida, kas esineb piisavalt otsene seos ühelt poolt selle eelise ja teiselt poolt riigieelarve vähenemise või eelarvel lasuva kohustuse piisavalt konkreetse majandusliku riski vahel (kohtuotsus Bouygues ja Bouygues Télécom *vs*. komisjon jt ja komisjon *vs*. Prantsusmaa jt, C-399/10 P ja C-401/10 P, EU:C:2013:175, punkt 109).

20 Mis puudutab seejärel tingimust, mille kohaselt vaidlusalune meede peab olema käsitatav saajale eelise andmisena, siis selles osas tuleb meelde tuletada, et abiks loetakse selline sekkumine, mis võib oma vormist sõltumata otseselt või kaudselt soodustada ettevõtjaid või mida tuleb pidada majanduslikuks eeliseks, mida kasusaajast ettevõtja tavalistes turutingimustes ei saaks (kohtuotsus Ministerio de Defensa ja Navantia, C-522/13, EU:C:2014:2262, punkt 21 ja seal viidatud kohtupraktika).

21 Seega loetakse abiks eelkõige mitmesuguses vormis sekkumisi, mis leevendavad äriühingu eelarvet tavaliselt koormavaid kohustusi ja mis seetõttu ei ole küll subsiidiumid selle sõna kitsas tähenduses, ent on siiski samalaadsed ja samasuguse mõjuga (kohtuotsus Ministerio de Defensa ja Navantia, C-522/13, EU:C:2014:2262, punkt 22).

22 Tuleb ka meenutada, et EÜ artikkel 87 keelab abi, mis „soodusta[b] teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist", see tähendab valikulise abi (kohtuotsus P, C-6/12, EU:C:2013:525, punkt 17). Üksnes soodustused, mis tulenevad üldkohaldatavast meetmest, mida kohaldatakse vahet tegemata kõigi ettevõtjate suhtes, ei kujuta endast riigiabi selle artikli tähenduses (vt selle kohta kohtuotsus Itaalia *vs*. komisjon, C-66/02, EU:C:2005:768, punkt 99).

23 Lõpuks, mis puudutab tingimusi seoses mõjuga liikmesriikidevahelisele kaubandusele ja konkurentsi moonutamise ohuga, siis tuleb meenutada, et riigisisese meetme riigiabiks lugemiseks ei tule tõendada abi tegelikku mõju liikmesriikidevahelisele kaubandusele ja tegelikku konkurentsi moonutamist, vaid tuleb üksnes uurida, kas abi võib mõjutada seda kaubandust ja kahjustada konkurentsi (kohtuotsus Libert jt, C-197/11 ja C-203/11, EU:C:2013:288, punkt 76 ja seal viidatud kohtupraktika).

24 Eelkõige, kui liikmesriigi antud abi tugevdab ühe ettevõtja seisundit Euroopa-siseses kaubanduses teiste konkureerivate ettevõtjate suhtes, tuleb asuda seisukohale, et abi mõjutab viimaseid (kohtuotsus Libert jt, C-197/11 ja C-203/11, EU:C:2013:288, punkt 77 ja seal viidatud kohtupraktika).

25 Ka ei ole tingimata vajalik, et kasu saav ettevõtja osaleks ise Euroopa-siseses kaubavahetuses. Kui liikmesriik annab ettevõtjale abi, võidakse riigisisest tegevust säilitada või suurendada, mille tagajärjel vähenevad teistes liikmesriikides asutatud ettevõtjate võimalused siseneda selle liikmesriigi turule. Muu hulgas võib sellise ettevõtja tugevdamine, mis seni Euroopa-siseses kaubavahetuses ei osalenud, asetada selle ettevõtja olukorda, mis võimaldab tal teise liikmesriigi turule siseneda (kohtuotsus Cassa di Risparmio di Firenze jt, C-222/04, EU:C:2006:8, punkt 143 ja seal viidatud kohtupraktika).

26 Esitatud küsimusele vastamiseks peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima, kas käesoleva kohtuotsuse eeltoodud punktides viidatud kohtupraktikat arvestades on äriühingu selliste eeliste puhul nagu põhikohtuasjas täidetud kõik neli EÜ artikli 87 lõikes 1 nõutud tingimust, et neid eeliseid võiks pidada riigiabiks selle sätte tähenduses, võttes seejuures arvesse kõiki järgnevaid tõlgendamise juhtnööre.

27 Mis puudutab ATE-le seadusega nr 4332/1929 antud eeliseid, siis ei ole võimalik välistada, et need võivad kuuluda EÜ artikli 87 lõike 1 kohaldamisalasse.

28 Nimelt võivad need eelised esiteks – tulenevalt eelkõige selle seadusega ette nähtud tasude maksmise vabastusest – välistada liikmesriigi tuludesse teatud vahendite laekumise ja järelikult vähendada tema eelarvet. Lisaks võib selline vabastus vähendada panga eelarvel tavaliselt lasuvat koormust, andes talle seega majandusliku eelise konkurentide ees. Nimelt ei nähtu Euroopa Kohtule saadetud toimikust, et teistele pankadele oleks antud samasugune vabastus, mis näitab, et see meede võib olla valikuline. Lõpuks ei ole ka välistatud, et see vabastus võib koos teiste seadusega nr 4332/1929 antud eelistega tugevdada ATE positsiooni võrreldes temaga Euroopa-siseses kaubavahetuses konkureerivate pankadega ja see võib raskendada teistes liikmesriikides asutatud pankade turuletulekut selles liikmesriigis.

29 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvesse võttes tuleb esimese küsimuse punktile a vastata, et EÜ artikli 87 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selle kohaldamisalasse võivad kuuluda sellised eelised nagu põhikohtuasjas, mille alusel on pangal õigus seada ühepoolselt hüpoteek põllumajandusettevõtjatele või sarnase tegevusega tegelevatele muudele isikutele kuuluvatele kinnisasjadele, õigus nõuda sundtäitmist eraõigusliku lihtkirjaliku dokumendi alusel ja õigus olla vabastatud hüpoteegi seadmisega kaasnevate tasude ja lõivude maksmisest. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on aga kontrollida, kas sellise juhtumiga on tegemist põhikohtuasjas.

Esimese küsimuse punkt b

30 Esimese küsimuse punktiga b soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, milline mõju on esimese küsimuse punktile a antavat vastust arvestades asjaolul, et sellised eelised nagu on põhikohtuasjas juba asutamisel antud riigisiseste õigusnormidega sõltumatule, üldistes huvides tegutsevale pangale, arvestades tema kohustusi seoses põllumajanduslaenu andmisega ja talle pandud eriliste ülesannetega, on jätkuvalt jõus ka pärast seda, kui panga tegevust laiendati kogu pangateenuste turule ja pangast sai aktsiaselts.

31 Selles osas tuleb meenutada, et vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale ei kujuta endast abi EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses meetmed, mida tuleb pidada hüvitiseks teenuste eest, mida osutavad hüvitist saavad ettevõtjad avalike teenuste osutamise kohustuse täitmiseks, nii et need ettevõtjad ei saa tegelikkuses finantssoodustust ja nimetatud sekkumise tulemusel ei saavuta need ettevõtjad soodsamat seisundit võrreldes oma konkurentidega (kohtuotsus Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-140/09, EU:C:2010:335, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).

32 Euroopa Kohus on ka täpsustanud, et konkreetsel juhul on selleks, et nimetatud hüvitist ei määratletaks riigiabina, vajalik teatud tingimuste täitmine (kohtuotsus Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-140/09, EU:C:2010:335, punkt 36).

33 Esiteks peab sellist hüvitist saav ettevõtja olema reaalselt vastutav avalike teenuste osutamise kohustuse täitmise eest ja see kohustus peab olema täpselt määratletud. Teiseks, hüvitise väljaarvutamise parameetrid tuleb eelnevalt objektiivsel ja läbipaistval viisil kindlaks määrata, et vältida majanduslike eeliste andmist, mis võiksid soosida abisaaja ettevõtjat võrreldes konkureerivate ettevõtjatega. Kolmandaks ei tohi hüvitis ületada summat, mis on vajalik, et katta täielikult või osaliselt avalike teenuste osutamise kohustuse täitmisest tulenevad kulud, võttes arvesse nii sellega seotud väljaminekuid kui ka mõistlikku kasu ülesannete täitmise eest. Neljandaks tuleb nimetatud hüvitis kindlaks määrata selliste kulude analüüsi põhjal, mida selle kohustuse täitmise tõttu oleks kandnud keskmine, hästi hallatud ja vastava avalike teenuste osutamise kohustuse täitmiseks vajalikke ressursse omav ettevõtja, võttes arvesse nii sellest saadavat tulu kui ka selle kohustuse täitmisest saadavat mõistlikku kasumit (kohtuotsus Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-140/09, EU:C:2010:335, punktid 37–40 ja seal viidatud kohtupraktika).

34 Seega peab eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollima käesoleva kohtuotsuse eeltoodud punktides viidatud kohtupraktikat arvestades, kas – arvestades eelkõige ATE tegevuse laiendamist ja tema põhikirjas tehtud muudatusi – põhikohtuasjas vaidlusalused eelised kujutavad endast hüvitist teenuste eest, mida osutab pank avalike teenuste osutamise kohustuse täitmiseks.

35 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvesse võttes tuleb esimese küsimuse punktile b vastata, et vastust esimese küsimuse punktile a võib mõjutada asjaolu, et sellised eelised, nagu on põhikohtuasjas juba asutamisel antud riigisiseste õigusnormidega sõltumatule, üldistes huvides tegutsevale pangale, arvestades tema kohustusi seoses põllumajanduslaenu andmisega ja talle pandud eriliste ülesannetega, on jätkuvalt jõus ka pärast seda, kui panga tegevust laiendati kogu pangateenuste turule ja pangast sai aktsiaselts. Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab kontrollima, kas kõiki asjakohaseid faktilisi ja õiguslikke asjaolusid arvesse võttes on täidetud neli tingimust, mille koosesinemisel saab Euroopa Kohtu praktikale tuginedes järeldada, et need eelised kujutavad endast hüvitist teenuste eest, mida osutab pank avalike teenuste osutamise kohustuse täitmiseks, ja seetõttu puudub alus kvalifitseerida neid eeliseid riigiabiks.

Teine küsimus

36 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas EÜ artikli 87 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et kui põhikohtuasjas vaidlusalused eelised kuuluvad selle sätte kohaldamisalasse, peab need õigused kehtestanud liikmesriik järgima EÜ artikli 88 lõikes 3 ette nähtud eelkontrolli menetlust.

37 Selles osas tuleb kõigepealt meenutada, et EÜ artikkel 88 näeb ette erinevad menetlused vastavalt sellele, kas tegemist on olemasoleva või uue abiga. Kui EÜ artikli 88 lõike 3 alusel tuleb uuest abist komisjoni eelnevalt teavitada ja seda ei tohi rakendada enne, kui nimetatud menetluses on tehtud lõplik otsus, siis olemasolevat abi võib vastavalt EÜ artikli 88 lõikele 1 kehtivas korras anda seni, kuni komisjon ei ole seda tunnistanud ühisturuga kokkusobimatuks (kohtuotsus Kremikovtzi, C-262/11, EU:C:2012:760, punkt 49 ja seal viidatud kohtupraktika). Seega ei anna EÜ artikli 88 lõige 3 liikmesriigi kohtutele õigust olemasoleva abi rakendamist keelata (kohtuotsus P, C-6/12, EU:C:2013:525, punkt 41).

38 Niisiis tuleb kontrollida, kas sellised eelised nagu põhikohtuasjas võivad kujutada endast olemasolevat abi või mitte.

39 Vastavalt määruse nr 659/1999 artikli 1 punktile b võib abi kvalifitseerida olemasolevaks abiks nii siis, kui seda oli antud vastavas liikmesriigis enne asutamislepingu jõustumist ja see abi jätkus pärast asutamislepingu jõustumist ning seda ei ole hiljem muudetud, kui ka siis, kui abi anti pärast vastavas liikmesriigis asutamislepingu jõustumist, kuid määruse artikli 15 lõikes 3 ette nähtud kümneaastane aegumistähtaeg on möödunud.

40 Seetõttu peab eelotsusetaotluse esitanud kohus esiteks kontrollima, kas – arvestades eelkõige eespool esimese küsimuse uurimisel meenutatud tegureid – vaidlusaluseid eeliseid, mis anti ATE-le selle asutamisel 1929. aastal ja mis vastavad riigiabi mõistele EÜ artikli 87 lõike 1 tähenduses, tuleb pidada olemasolevaks abiks, sest need anti enne asjaomases liikmesriigis asutamislepingu jõustumist.

41 Kui sellega on tegemist, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus teiseks kontrollima, kas ATE suhtes aastatel 1987 ja 1990 tehtud muudatusi, eelkõige selle tegevuse laiendamist arvestades võib asuda seisukohale, et esialgu antud eeliseid on muudetud, sest neid on laiendatud teistele laenuandmisega seotud tegevustele, kui esialgu hõlmatud tegevused. Kui nähtub, et sellega on tegemist, oleks liikmesriik seega põhimõtteliselt pidanud järgima EÜ artikli 88 lõikes 3 ette nähtud eelkontrolli menetlust. Kui sellega tegemist ei ole, ei oleks pidanud aga seda menetlust järgima.

42 Kui eelotsusetaotluse esitanud kohus peaks jõudma järeldusele, et asjaomased eelised ei kujutanud endast nende ATE-le andmise ajal riigiabi, kuid said selleks tegevuse laiendamise ja ATE põhikirja muudatuste tegemise tõttu, mis toimus pärast asjaomases liikmesriigis asutamislepingu jõustumist, ei saa põhikohtuasjas vaidlusaluseid eeliseid pidada olemasolevaks abiks.

43 Nagu meenutati käesoleva kohtuotsuse punktis 39, võib sellest hoolimata tegemist olla olemasoleva abiga, kui määruse nr 659/1999 artikli 15 lõikes 3 ette nähtud aegumistähtaeg on möödunud. Sellisel juhul ei oleks liikmesriik pidanud järgima EÜ artikli 88 lõikes 3 ette nähtud eelkontrolli menetlust.

44 Vastupidisel juhul aga, kui aegumistähtaeg ei ole möödunud, kujutavad vaidlusalused eelised endast uut abi ja asjaomane liikmesriik on kohustatud järgima EÜ artikli 88 lõikes 3 ette nähtud eelkontrolli menetlust, nagu see nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 37.

45 Järelikult peab eelotsusetaotluse esitanud kohus käesoleva kohtuotsuse punktides 41 ja 42 toodud juhtudel kontrollima, kas põhikohtuasja asjaoludel on see tähtaeg möödunud või mitte.

46 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb teisele küsimusele vastata, et EÜ artikli 87 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et kui põhikohtuasjas vaidlusalused eelised kuuluvad selle sätte kohaldamisalasse, peab need õigused kehtestanud liikmesriik järgima EÜ artikli 88 lõikes 3 ette nähtud eelkontrolli menetlust, kui need eelised on muutunud pärast asutamislepingu jõustumist selles liikmesriigis uueks abiks ja määruse nr 659/1999 artikli 15 lõikes 3 ette nähtud aegumistähtaeg ei ole möödunud, mida peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.

Kolmas küsimus

47 Kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas EÜ artikli 87 lõiget 1 ja EÜ artikli 88 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et kui põhikohtuasjas vaidlusalused eelised ei ole nende sätetega kooskõlas, peab kohus jätma kohaldamata neid eeliseid andvad riigisisesed õigusnormid.

48 Selles osas tuleb täpsustada, et vastus sellele küsimusele on eelotsusetaotluse esitanud kohtule tarvilik ainult juhul, kui tegemist on uue riigiabiga määruse nr 659/1999 artikli 1 punkti c tähenduses.

49 Nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktist 37, on vaid uus abi allutatud EÜ artikli 88 lõike 3 eelkontrolli menetlusele.

50 Kuid määruse nr 659/1999 artikli 88 lõikest 3 tuleneb, et uut abi ei tohi kehtestada enne, kui komisjon on teinud sellist abi lubava otsuse.

51 Eeltoodust nähtub, et uus abi, mille rakendamisega rikutakse EÜ artikli 88 lõikest 3 tulenevaid kohustusi, on ebaseaduslik. Sellist tõlgendust kinnitab ka määruse nr 659/1999 artikli 1 punkt f (kohtuotsus Residex Capital IV, C-275/10, EU:C:2011:814, punkt 28).

52 Vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale on liikmesriikide kohtute ülesanne teha siseriikliku õiguse alusel kõik järeldused, sealhulgas otsustada nii abimeetmete rakendamise toimingute kehtivuse kui ka nimetatud sätet rikkudes makstud rahaliste toetuste sissenõudmise üle (kohtuotsus Xunta de Galicia, C-71/04, EU:C:2005:493, punkt 49).

53 Eeltoodust tuleneb, et kui asjaomane liikmesriik on rikkunud EÜ artikli 88 lõiget 3, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus jätma kohaldamata neid ebaseaduslikke eeliseid andvad riigisisesed õigusnormid.

54 Eeltoodud kaalutlusi arvesse võttes tuleb kolmandale küsimusele vastata, et EÜ artikli 87 lõiget 1 ja EÜ artikli 88 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et kui eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et vaidlusalused eelised kujutavad endast teisele küsimusele antud vastust arvestades uut riigiabi, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus jätma kohaldamata neid eeliseid andvad riigisisesed õigusnormid, kuna need on aluslepingu nimetatud sätetega vastuolus.

Kohtukulud

55 Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (üheksas koda) otsustab:

1. **EÜ artikli 87 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et selle kohaldamisalasse võivad kuuluda sellised eelised nagu põhikohtuasjas, mille alusel on pangal õigus seada ühepoolselt hüpoteek põllumajandusettevõtjatele või sarnase tegevusega tegelevatele muudele isikutele kuuluvatele kinnisasjadele, õigus nõuda sundtäitmist eraõigusliku lihtkirjaliku dokumendi alusel ja õigus olla vabastatud hüpoteegi seadmisega kaasnevate tasude ja lõivude maksmisest. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on aga kontrollida, kas sellise juhtumiga on tegemist põhikohtuasjas.**

2. **Vastust esimese küsimuse punktile a võib mõjutada asjaolu, et sellised eelised, nagu on põhikohtuasjas juba asutamisel antud riigisiseste õigusnormidega sõltumatule, üldistes huvides tegutsevale pangale, arvestades tema kohustusi seoses põllumajanduslaenu andmisega ja talle pandud eriliste ülesannetega, on jätkuvalt jõus ka pärast seda, kui panga tegevust laiendati kogu pangateenuste turule ja pangast sai aktsiaselts. Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab kontrollima, kas kõiki asjakohaseid faktilisi ja õiguslikke asjaolusid arvesse võttes on täidetud neli tingimust, mille koosesinemisel saab Euroopa Kohtu praktikale tuginedes järeldada, et need eelised kujutavad endast hüvitist teenuste eest, mida osutab pank avalike teenuste osutamise kohustuse täitmiseks, ja seetõttu puudub alus kvalifitseerida neid eeliseid riigiabiks.**

3. **EÜ artikli 87 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et kui põhikohtuasjas vaidlusalused eelised kuuluvad selle sätte kohaldamisalasse, peab need õigused kehtestanud liikmesriik järgima EÜ artikli 88 lõikes 3 ette nähtud eelkontrolli menetlust, kui need eelised on muutunud pärast asutamislepingu jõustumist selles liikmesriigis uueks abiks ja nõukogu 22. märtsi 1999. aasta määruse (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad [EÜ artikli 88] kohaldamiseks, artikli 15 lõikes 3 ette nähtud aegumistähtaeg ei ole möödunud, mida peab kontrollima eelotsusetaotluse esitanud kohus.**

4. **EÜ artikli 87 lõiget 1 ja EÜ artikli 88 lõiget 3 tuleb tõlgendada nii, et kui eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et vaidlusalused eelised kujutavad endast teisele küsimusele antud vastust arvestades uut riigiabi, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus jätma kohaldamata neid eeliseid andvad riigisisesed õigusnormid, kuna need on aluslepingu nimetatud sätetega vastuolus.**

Allkirjad